BOFIT-blogi

Mitä Pandoran paperit kertovat Venäjän taloudesta – ja mitä ne eivät kerro?

Venäjän talous | 11.10.2021 | Laura Solanko

KIRJOITTAJA

Laura Solanko
Vanhempi neuvonantaja

Suuret summat ja vaikeaselkoiset omistusketjut ovat omiaan herättämään epäilyksiä rahan alkuperästä ja tarkoituksesta. Näiden ketjujen perkaaminen on hidasta ja työlästä, mutta erittäin arvokasta työtä.

Ei varsinaisesti ole uutinen, että Venäjän ja monien muiden maiden raharikkaat omistavat hulppeita kiinteistöjä länsimaissa. Länsimaissa omaisuus on keskimäärin paremmassa turvassa kuin kotimaassa. Tuoreet paljastukset ns. Pandoran papereissa osoittavat, tämä pätee myös hallintoa lähellä oleviin varakkaisiin yksityishenkilöihin.

Toki on mahdollista, että veroparatiisiyhtiöiden avulla myös vältellään maksamasta veroja, mutta tästä Pandoran paperit eivät varsinaisesti kerro. Venäjä ei juurikaan rajoita pääoman liikkeitä, joten ulkomaille sijoittamisessa ei sinänsä ole mitään laitonta.

Ei myöskään ole uutta, että Venäjällä ketjutettu omistus on hyvin yleistä. Yrityksen tosiasiallinen edunsaaja on usein kätketty hyvin monipolvisen yritysketjun taakse. Kyseessä on instituutioiltaan heikon maan ominaisuus. Jos omistusoikeuden suoja ei ole aukoton, lopullisen omistuksen hämärtäminen lukuisten mutkien taakse voi olla rationaalinen tapa suojella omaisuuttaan. Omistusten ketjuttaminen vaikuttaa olevan erityisen yleistä Venäjältä ulkomaille suuntautuvissa rahavirroissa. Samaa ilmiötä heijastelee myös Venäjälle suuntautuvien suorien investointien maajakauma. Suorien ulkomaisten investointien kannasta 29 % tulee Kyprokselta ja liki 10% Bermudalta. Muut suurimmat sijoitusten lähtömaat ovat Britannia, Alankomaat, Luxemburg, Irlanti ja Bahamasaaret (Kuvio1). On arvioitu, että ketjutettujen omistusten ja erillisyhtiöiden kautta Venäjälle tulevien investointien takana on usein ulkomailla käynyttä venäläistä pääomaa.

Ei ole uusi tai yllättävä tieto, että venäläisissä yrityksissä muutamalla yksityishenkilöllä on suuri

omistusosuus. Suuressakin yrityksessä yrityksen omistaja tai perustaja voi yhä omistaa yli puolet osakekannasta, sillä institutionaalisten sijoittajien tai piensijoittajien rooli Venäjän yrityskentässä on minimaalinen. Kuten kuviosta 2 nähdään, superrikkaita yksityishenkilöitä on Venäjällä paljon suhteessa talouden kokoon. Kaikkialla yksityishenkilöllä vaikuttaa olevan suuremmat kannustimet käyttää veroparatiisiyhtiöitä kuin institutionaalisilla sijoittajilla. Kaiken kaikkiaan ei siis ole yllättävää, että myös venäläisten yksityishenkilöiden nimiä on runsaasti nyt esille tulleessa tietovuodossa.

Kaikkialla maailmassa öljy- ja kaasusektorilla liikkuu suuria rahasummia, ja siksi on ymmärrettävää, että näihin liittyviä rahoitustoimia löytyy myös veroparatiisien listoilta. Mutta kaiken venäläisen rahaliikenteen nimittäminen öljy- ja kaasurahaksi on liioittelua. Forbesin miljonäärilistauksessa[1] Venäjän kymmenestä rikkaimmasta miehestä (he ovat kaikki miehiä) kolmen voidaan sanoa olevan suoraan öljy- tai kaasualalla rikastuneita. Loput omistavat merkittäviä yrityksiä mm. terästeollisuudessa, metallinjalostuksessa, kemianteollisuudessa ja rahoituksessa. Öljy- ja kaasusektori on erittäin merkittävä osa Venäjän taloutta. Mutta on hyvä muistaa, että noin 75 % maan bruttokansantuotteesta syntyy niiden ulkopuolella.

Suuret summat ja vaikeaselkoiset omistusketjut ovat omiaan herättämään epäilyksiä rahan alkuperästä ja tarkoituksesta. Näiden ketjujen perkaaminen on hidasta ja työlästä, mutta erittäin arvokasta työtä. Avoimuuden lisääntyminen olisi eduksi sekä Venäjän että meidän muiden talouksille.

Kuvio 1.

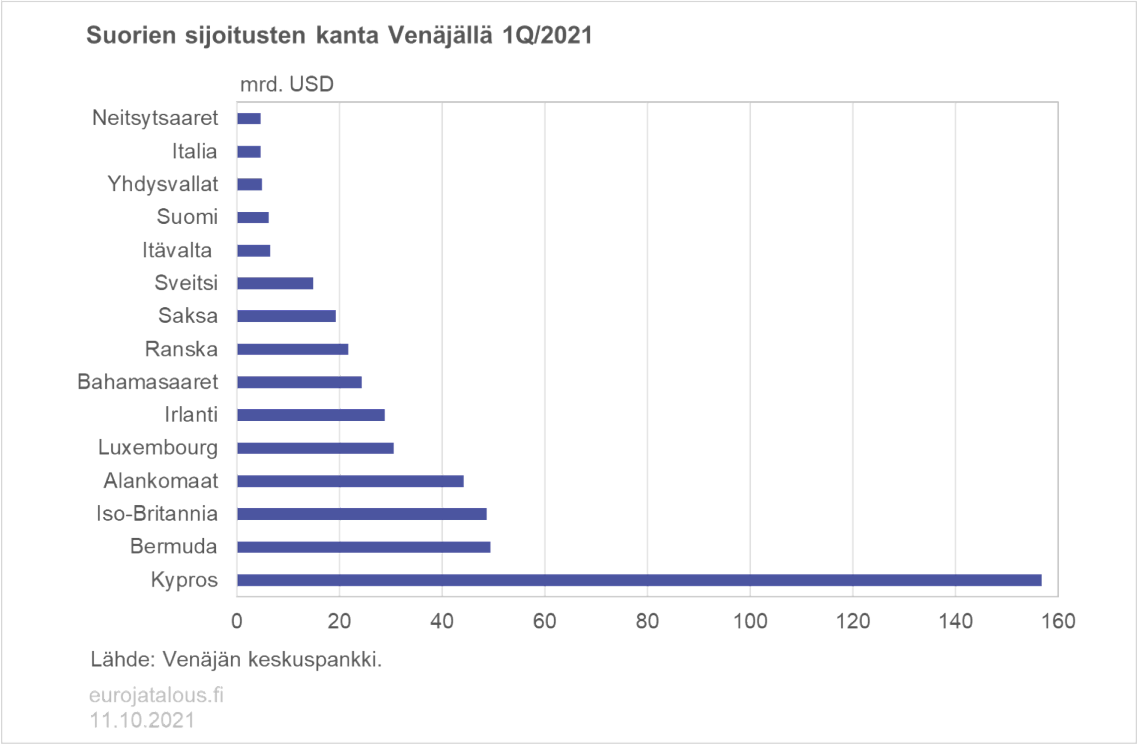

Kuvio 2.

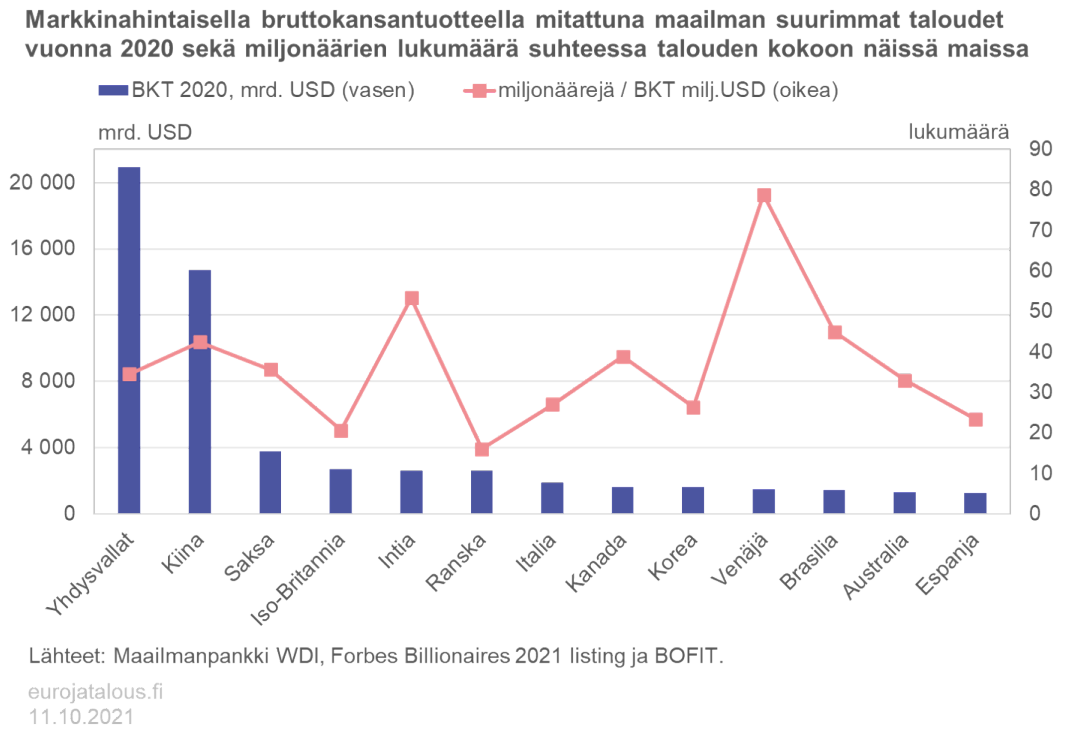

Asiasanat

BOFIT, investoinnit, miljardöörit, ulkomaaninvestointi, Venäjä